

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ТОРГІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто теоретичні аспекти та особливості організації аналізу ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства роздрібною торгівлі. Систематизовано аналітичні показники.

Аннотация. Рассмотрены теоретические аспекты и особенности организации анализа эффективности использования материально-технической базы предприятия розничной торговли. Систематизированы аналитические показатели.

Annotation. The theoretical aspects and peculiarities of organizing the analysis of the effectiveness of material and technical base usage by the retailers were considered. Analytical indicators were systematized.

Ключові слова: матеріально-технічна база, основні засоби, торговельне підприємство, роздрібна торгівля, ефективність використання.

Здійснення торговельної діяльності передбачає наявність певної матеріально-технічної бази, необхідної для транспортування, зберігання та реалізації товару. Ефективність використання таких засобів праці безпосередньо впливає на фінансовий результат діяльності торгового підприємства. Отже аналіз ефективності використання матеріально-технічної бази, як однієї з груп факторів, що безпосередньо впливає на об'єми товарообігу, набуває все більшого значення та актуальності для підприємств роздрібною торгівлі.

Розробкою даного питання займалися як українські, так і зарубіжні науковці, серед яких Гринів Б. В., Саталкіна Н. І., Герасимов Б. І., Терехова Г. І. та багато інших [1; 2]. Але у працях даних авторів не вистачає системності та впорядкованості пропонованої інформації.

Метою даної роботи є вивчення теоретичних аспектів аналізу ефективності використання матеріально-технічної бази торговельного підприємства, розгляд основних розрахункових показників, що можуть використовуватися при аналізі, їх систематизація.

Об'єктом дослідження в даній статті є процес аналізу матеріально-технічної бази підприємства роздрібною торгівлі.

Предметом дослідження є показники ефективності використання матеріально-технічної бази торговельним підприємством.

Перш за все, слід зазначити, що матеріально-технічну базу торговельного підприємства складають основні засоби та нематеріальні активи, що використовуються при здійсненні ними своєї діяльності [1].

Джерелами інформації для проведення аналізу ефективності використання матеріально-технічної бази на підприємствах роздрібною торгівлі є такі форми звітності:

7-ТОРГ "Звіт про наявність торговельної мережі і мережі ресторанного господарства" – відображає число підприємств за їх типами на кінець року, торгову площу, товарообіг за четвертий квартал;

2-ТОРГ "Звіт про наявність холодильного, торгового, механічного, підйомно-транспортного та іншого устаткування" – містить інформацію про технічне оснащення підприємств;

дані бухгалтерського обліку про склад і рух основних засобів, планові показники та напрями розвитку матеріально-технічної бази, нормативні показники;

дислокація торгової мережі – документ спеціальної форми, в якому наводяться дані щодо наявності підприємств, місця їхнього знаходження, паспортних даних кожного з них: площа торгового залу, підсобних приміщень, кількість працівників, технічне оснащення, місячний обсяг товарообороту та ін. [2].

Слід розглянути класифікацію основних засобів, що використовуються в торгівлі, та зобразити ці дані у вигляді табл. 1 [1; 3; 4].

Класифікація основних засобів, що використовуються в торгівлі

Класифікаційна ознака	Групи основних засобів
За належністю до підгалузі	1) основні засоби роздрібною торгівлі; 2) основні засоби оптової торгівлі; 3) основні засоби галузі громадського харчування
За ступенем використання	1) ті, що знаходяться в експлуатації; 2) ті, що знаходяться в запасі (резерві); 3) основні засоби на стадії дообладнання, реконструкції, часткової ліквідації чи консервації
За наявними правами на об'єкти основних засобів	1) основні засоби, що належать підприємству (в тому числі – здані в оренду); 2) ті, що знаходяться у підприємства на оперативному управлінні чи господарчому віданні; 3) отримані в оренду
За характером участі в торговому процесі	1) активні (торгово-технологічне обладнання, транспорт та інші); 2) пасивні (будинки, склади, споруди)
За призначенням	1) виробничі (напряму беруть участь у процесі реалізації товару); 2) невиробничі (не приймають безпосередньої участі у процесі реалізації)

Загальну структуру основних виробничих засобів роздрібною торговельного підприємства, що займається реалізацією продовольчих товарів, наведено на рисунку. Вони спрямовані на стимулювання збільшення товарообігу, збереження заданих властивостей продукції, що перебуває на складі, забезпечення стабільності торговельного процесу [3].

Аналіз ефективності використання матеріально-технічної бази підприємств торгівлі слід розпочинати з вивчення та оцінки складу, структури та динаміки основних засобів підприємства. Задля цього використовуються методи горизонтального та вертикального аналізу, розрахунку показників динаміки. У торгівлі, як і в інших галузях господарства, має відбуватися технічне переоснащення, тож частка машин та обладнання в загальному обсязі повинна зростати [4].

Рис. Структура основних виробничих засобів підприємств роздрібною торгівлі з продажу продовольчих товарів

Подальший аналіз ефективності використання основних засобів проводиться за допомогою розрахункових показників. Науковці пропонують досить широкий та різноманітний перелік останніх (табл. 2) [1; 3; 5].

Показники, що характеризують ефективність використання матеріально-технічної бази торгового підприємства

Група	Перелік розрахункових показників
Показники, що характеризують ефективність використання основних засобів торгового підприємства	1) частка активної частини основних засобів (машин, обладнання, приладів) в їх загальній вартості; 2) коефіцієнт зносу основних засобів; 3) коефіцієнт оновлення основних засобів; 4) рівень фондоозброєності праці; 5) рівень технічної озброєності праці; 6) рівень технічного оснащення торгового підприємства; 7) віковий склад та середній вік машин та обладнання; 8) фондовіддача
Показники, що характеризують ефективність використання торгівельної площі підприємства	1) частка торгівельної площі в загальній площі приміщень торгового підприємства; 2) коефіцієнт використання торгівельної площі; 3) товарообіг із розрахунку на 1 м ² торгової площі; 4) щільність роздрібною торгівельною мережі; 5) рівень спеціалізації роздрібною торгівельною мережі; 6) середня торгівельна площа магазину; 7) співвідношення торгової та неторгової площі магазину; 8) відношення торгової площі до загальної площі магазину; 9) раціональність розміщення обладнання
Показники, що характеризують ефективність використання складських приміщень	1) максимальний товарний запас; 2) необхідна площа зберігання; 3) норма площі зберігання; 4) рівень відповідності складського приміщення; 5) коефіцієнт корисної площі складу; 6) коефіцієнт використання корисного об'єму складу; 7) рівень механізації складських робіт

За допомогою розрахунку показників, поданих у табл. 2, можна кількісно зобразити та обґрунтувати ефективність використання матеріально-технічної бази, що в свою чергу впливає на загальні результати діяльності підприємства.

Проаналізувавши наведені дані, можна виділити такі особливості аналізу ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства роздрібною торгівлі:

дана сфера не використовує дорогого та занадто габаритного виробничого обладнання, що дозволяє підприємству заощаджувати торгівельну площу та власні кошти на його обслуговування;

інформаційною базою аналізу є специфічні форми звітності для даної сфери діяльності;

основними об'єктами аналізу є основні засоби, торгівельні площі та складські приміщення підприємства;

ефективність використання пасивної частини засобів (приміщень) є значним показником у загальному аналізі матеріально-технічної бази.

Таким чином, науковим результатом даного дослідження є систематизація показників оцінки матеріально-технічної бази торгівельного підприємства.

Подальше вивчення даної теми може концентруватися на розробці оптимального співвідношення основних засобів торгівельного підприємства, яке б забезпечувало мінімальні витрати на їх обслуговування та максимізувало прибутки, а також на аналізі факторів, що безпосередньо впливають на наведені розрахункові показники ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства роздрібною торгівлі.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Саталкина Н. И. Экономика торговли : учебное пособие / Н. И. Саталкина, Б. И. Герасимов, Г. И. Терехова – М. : ФОРУМ, 2010. – 232 с. 2. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності : навч. посібн. / Б. В. Гринів – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 392 с. 3. Половцева Ф. П. Коммерческая деятельность : учебник / Ф. П. Половцева. – М. : Инфра-М, 2009. – 248 с. 4. Кравченко Л. И. Анализ хозяйственной деятельности в торговле : учебник / Л. И. Кравченко. – 8-е изд., испр. и доп. – М. : Новое знание, 2005. – 512 с. 5. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК : учеб. пособ. / Г. В. Савицкая. – 6-е изд., стер. – М. : Новое знание, 2006. – 652 с.